

НОВА УКРАЇНЬСЬКА ШКОЛА: РОЛЬ І ФУНКЦІЇ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА В УМОВАХ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО СТАНДАРТУ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Маханькова Вікторія,

*методист методичного кабінету відділу освіти, молоді та спорту
Новослобідської сільської ради, Путивльський район,
Сумська область, Україна*

Шлях європейської інтеграції, обраний Україною, зумовлює необхідність інтенсивних змін у різних сферах життя нашої держави. Саме тому останніми роками відбуваються реформаційні процеси в освітній галузі, спрямовані на досягнення рівня найкращих світових стандартів. Значним поступом стало схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа», яка орієнтована на новий тип гуманістично-інноваційної освіти, її конкурентоспроможності в європейському та світовому просторі, виховання покоління молоді, що буде захищеним і мобільним на ринку праці, здатним робити особистісний вибір, матиме необхідні компетентності для навчання впродовж життя¹. Отже, одним із державних пріоритетів в освіті визначено особистісно-орієнтоване навчання і виховання, що вимагає психологізації освітнього процесу шляхом підвищення психологічної компетентності всіх його учасників: учнів, учителів, батьків. Зі зміною ролі вчителя нова роль покладається і на практичного психолога. Психологічна служба системи освіти має функціонувати як єдина система, що сприяє створенню умов для когнітивного й соціального розвитку особистості, збереження психічного здоров'я й надання психологічної підтримки всім учасникам освітнього процесу².

Необхідно створити всебічно розвинену систему зі зміною підходів до ролі та роботи психолога у школі, визначивши нові завдання спеціаліста у закладі освіти. Практичний психолог у закладі освіти має забезпечити своєчасне і систематичне вивчення психофізичного розвитку здобувачів освіти, мотивів їх поведінки і діяльності з урахуванням вікових, інтелектуальних, фізичних, гендерних та інших індивідуальних особливостей, сприяти створенню умов для виконання освітніх та виховних завдань закладу освіти. Психологічний супровід – важливий компонент як допрофільного, так і профільного навчання³, тож метою діяльності психологічної служби системи освіти є сприяння створенню умов для соціального та інтелектуального розвитку здобувачів освіти, охорони психічного здоров'я, надання психологічної та соціально-педагогічної підтримки всім учасникам освітнього процесу⁴.

Оскільки основними складовими концепції Нової української школи є орієнтація на учня, виховання на цінностях та педагогіка партнерства, заклад освіти має стати більш відкритим для батьків та громадськості, тому фахівцям психологічної служби необхідно позитивно налагоджувати тісну співпрацю школи з батьками, що сприятиме створенню навколо учнів атмосфери довіри, взаєморозуміння, підтримки та єдиних вимог¹. Необхідно вжити заходів щодо підвищення рівня обізнаності педагогічної та батьківської громадськості з питань діяльності психологічної служби, формувати психологічну культуру всіх учасників освітнього процесу, формувати у

педагогів психологічну готовність до змін та інновацій, створювати сприятливі умови щодо адаптації першокласників до нових умов навчання.

Створення інклюзивних та спеціальних класів у закладах загальної середньої освіти ставить перед фахівцями психологічної служби питання про налагодження взаємодії зі спеціалістами інклюзивно-ресурсних центрів у системі психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами дошкільного та шкільного віку, про забезпечення психолого-педагогічного супроводу сімей, які виховують дітей з особливими освітніми потребами⁵. Упровадження концепції «Нової української школи» передбачає створення безпечного освітнього середовища. Тож школа має забезпечувати захист і запобігати загрозам життю та добробуту дітей, мотивувати їх бути готовими до небезпек тощо. На психолога покладається надання психосоціальної підтримки дітям, що сприятиме розвитку життєстійкості/стресостійкості, психосоціостійкості, почуття соціальної згуртованості і безпеки⁶.

Спостереження показують, що у закладах освіти поширеним явищем є міжособистісні конфлікти, що зумовлює необхідність профілактики різних форм насильства серед учнів шляхом упровадження відновних практик, програм соціально-педагогічної і психологічної роботи з профілактики насильства і конфліктів в учнівському середовищі з використанням медіації. Тож метою психолога в закладі освіти є формування ненасильницької поведінки, вміння уникати конфліктів, а за їх виникнення – не дати перерости у насильство⁷.

Зважаючи на необхідність розвитку соціальної компетентності та вміння працювати в команді особливого значення набуває формування емоційного інтелекту, здатності розумітися на своїх і чужих почуттях, зважати на оточуючих і будувати з ними стосунки на основі довіри і співпереживання.

На нашу думку, основними завданнями психологічної служби мають бути: збереження та зміцнення психічного і соціального здоров'я; сприяння особистісному, інтелектуальному, фізичному і соціальному розвитку здобувачів освіти шляхом доповнення сучасних методів навчання та виховання ефективними психолого-педагогічними технологіями; сприяння зростанню рівня психологічної безпеки; надання психологічної і соціально-педагогічної допомоги всім учасникам освітнього процесу. Отже, основними функціями психологічної служби у Новій українській школі є:

- діагностично-прогностична – психолого-педагогічне вивчення, оцінка особливостей діяльності, чинників становлення особистості, її індивідуального розвитку;
- організаційно-методична – визначення мети, завдань, стратегії, планування діяльності психологічної служби та координація взаємодії учасників освітнього процесу;
- корекційно-розвиткова – система впливів, спрямованих на подолання визначених проблем, труднощів, шкідливих звичок, негативних емоційних станів тощо у здобувачів освіти; здійснення психолого-педагогічних заходів з метою усунення відхилень у психофізичному та інтелектуальному розвитку і поведінці, подолання різних форм девіантної поведінки;

сприяння розвитку освітніх, інтелектуальних, загальних, спеціальних та соціальних здібностей, формування мотивації до освітньої діяльності у здобувачів освіти; надання психолого-педагогічної допомоги здобувачам освіти з метою адаптації до умов навчання і життєдіяльності;

- консультативна – допомога у розв’язанні проблем щодо розвитку, виховання, навчання та формування психологічної і соціальної компетентності учасників освітнього процесу;

- просвітницько-профілактична – поширення психологічних знань, виявлення фактів порушення прав дитини, вжиття заходів щодо подолання негативних чинників, які впливають на життєзабезпечення дитини, її моральний та соціальний розвиток, профілактика та попередження негативних впливів, пропаганда здорового способу життя;

- соціально-захисна – здійснення соціально-педагогічного супроводу учасників освітнього процесу, які опинилися у складних життєвих обставинах, перебувають у кризових ситуаціях (постраждали від соціальних, техногенних, природних катастроф, перенесли тяжкі хвороби, стреси, переселення, зазнали насильства тощо); захист конституційних прав і статусу, законних інтересів здобувачів освіти⁴.

З огляду на зазначене, можна зробити висновок, що фахівцям психологічної служби освітніх закладів необхідно усвідомити свою важливу роль у період змін та впровадження інновацій у систему освіти, організувати такий психолого-педагогічний супровід освітнього процесу, за якого всі його суб’єкти зможуть справді якісно розкрити свій освітній потенціал. У контексті радикального оновлення системи освіти психологічна служба сучасного закладу освіти, як ніколи, покликана сприяти поліпшенню умов для розвитку кожного суб’єкта освітнього процесу, здійснювати психологічну підтримку й надавати допомогу учням, учителям, батькам.

¹ Концепція Нова українська школа. URL:

<https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>

² Психолог у НУШ: радісно та впевнено руш! Путівник психолога в Новій українській школі / [заг. ред. Є. В. Афоніна, О. О. Заріцький, Н. В. Міщенко. Краматорськ : Витоки, 2018. 250 с.

³ Сахно О., Іванова Ю. Психологічний супровід допрофільної підготовки та профільного навчання в загальноосвітніх навчальних закладах. *Дидактика: теорія і практика*. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016. С. 171–177.

⁴ Положення про психологічну службу у системі освіти України. Затверджено наказом МОН України від 22.05.2018 № 509. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0885-18>

⁵ План заходів Міністерства освіти і науки України щодо розвитку психологічної служби системи освіти України на період до 2020 року. Затверджено наказом МОН України від 08.08.2017 № 1127. URL: <https://imzo.gov.ua/2017/08/08/nakaz-mon-vid-08-08-2017-1127-pro-zatverdzhennya-planu-zahodiv-ministerstva-osvity-i-nauky-ukrajiny-schodo-rozvytku-psyholohichnoji-sluzhby-systemy-osvity-ukrajiny-na-period-do-2020-roku/>

⁶ Підготовка вчителів до розвитку життєстійкості/стресостійкості у дітей в освітніх навчальних закладах : навч.-метод. посіб. / [заг. ред. Чернобровкін В. М., Панок В. Г.]. Київ : Університетське вид-во Пульсари, 2017. 208 с.

⁷ Створення системи служб порозуміння для впровадження медіації за принципом «рівний-рівному/рівна-рівній» та вирішення конфліктів мирним шляхом у закладах освіти. Київ : ФОП Нічога С. О., 2018. 174 с.